

Stichting Vrienden Lutherse Kerk Groningen

Bulletin 2026 no 1

Lutherzaal 100 jaar

Inhoudsopgave

Van de bestuurstafel.....	3
Open Monumentendag 2025 in de Lutherse.....	4
In gesprek met: Tymen Jan Bronda.....	6
De nieuw voorzitter Jan Hovy stelt zich voor.....	9
Uw financiële ondersteuning hard nodig!.....	9
Feest 100 jaar Lutherzaal.....	10
Tymen Jan Bronda 25 jaar cantor-organist.....	12
Restauratie Lutherzaal - Menno Sikkink.....	14
Het allereerste Bulletin.....	19
Concertagenda 2026.....	19

Van de bestuurstafel

Jan Hovy (voorzitter)

Het jaar 2025 werd gekenmerkt door verschillende hoogtepunten. Allereerst de restauratie van de 100 jarige Lutherzaal. Dankzij royale subsidiëring maar ook een succesvolle crowdfunding herkeeg de Lutherzaal zijn oorspronkelijke kleurstelling. Ook werd de vloer in oude staat teruggebracht en werd led verlichting aangebracht.

Onze stichting fungeerde bij de crowdfunding als promotor. Ook kon de stichting een viertal tafels verwerven voor de Lutherzaal. Eind oktober vond een geslaagd vierdaags festival plaats om de restauratie te vieren.

Op 21 september vierde Tymen Jan Bronda zijn 25-jarig jubileum als cantor-organist van de Lutherse kerk. Het was een feestelijk gebeuren o.m. door het optreden van het Luthers Bach Ensemble en een druk bezochte receptie. De SVLK is Tymen Jan veel dank verschuldigd voor zijn tomeloze inzet voor het kerkgebouw in het algemeen en onze stichting in het bijzonder.

De Open Monumentendag op 13 september was succesvol. Het weer werkte mee en ook de publiciteit rond de restauratie van de Lutherzaal zorgde voor de nodige belangstelling.

Ook de door de SVLK georganiseerde concerten zoals het Bachnacht concert, het Koningsnachtconcert en het Midzomerconcert werden goed bezocht. Punt van aandacht is wel het Koningsnachtconcert dat dit jaar dankzij een harde noordenwind enigszins verstoord werd door de luidruchtige openlucht optredens op de Vismarkt.

Het midzomerconcert door Hannes Minnaar had gelukkig geen last van feestgedruis. Integendeel het was

een bijzonder fraai intiem concert waar Hannes Minnaar het barokorgel en de vleugel bespeelde. Tijdens het Lutherzaal festival begeleidde Geert Bierling op harmonium en piano de zwijgende film 'Seven chances'.

Het zoals altijd goed bezochte oudjaarsconcert op 31 december werd verzorgd door de organist van de Amsterdamse Westerkerk Evan Bogerd. Op beide orgels speelde hij een opmerkelijk gevarieerd programma van Bach tot Karg-Elert. Na afloop was er een gezellig samenzijn met bubbels en olieballen.

Victor Timmer nam afscheid als voorzitter van het bestuur. Sinds zijn aantreden in 2018 liet hij zich kennen als een enthousiast en betrokken bestuurslid. Als muzikkenner waren zijn inleidingen bij de concerten altijd stimulerend en to-the-point. Zijn plaats in het bestuur is overgenomen door Jan Hovy.

Open Monumentendag 2025 in de Lutherse

Wietske Koopmans

Vele krachten hadden zich weer verzameld op Open Monumentendag, 13 september 2025, om bezoekers te ontvangen voor bezichtiging van kerkgebouw en Lutherzaal. Extra veel inspanningen waren de weken daarvoor gegaan naar de verfraaiing en oprissing van de Lutherzaal, en ook de kerkzaal was weer geпоetst waar het kon. Wat een arbeid!

Chocoladebruin

De dag startte met een lezing door mevr. J. Bosma-Heun over kleurherstel in de gemeente Groningen (en dan nu natuurlijk speciaal in de herstelde Lutherzaal). Fragmenten uit de lezing in bewoordingen van Beate Kurth: mevr. Bosma vertelde dat er in haar werk veel aandacht ging naar procedures (lees: te nemen hobbels) richting instanties. Meer praktisch zette ze uiteen hoe je oude kleuren vrijlegt door te schuren en te krabben en door microscopisch onderzoek, daarbij pigment minuscuul van vuil onderscheidend. Ze memoreerde ontdekkingen als: "Hè, dit is geen blauw, geen bruin, dit is werkelijk lichtlila!", of "Na deze reparatie klopt de ritmiek van de ruimte weer", of "Kijk hoe het chocoladebruin van de minikapiteeltjes spreekt met het metselwerk". Ook ging het over het

feit dat je in een pand "geschiedenis ziet" en over het effect van een veranderde sfeer op je eigen stemming.

Ondertussen kwamen in de kerkzaal "gewone" bezoekers binnenwandelen, zwijgend de ruimte in zich opnemend of soms met vragen als:

Vraag 1 "Is dit een katholieke kerk?"

Vraag 2 "Wat moet die zandbak?"

Er waren bezoekers die vroeger nog op de zondagschool waren geweest "bij mejuffrouw Koster en de dochter van ds Munter." Geschiedenis.

Na de lezing bemanden diverse vrijwilligers de ruimtes. Het liep mooi. Ds. Susanne Freytag was de hele dag in functie, herkenbaar aan het witte boordje, en sprak met bezoekers.

Gabriele Hassink die in de kerkzaal postte, ontmoette een jong stel uit Ierland dat deze kerk bewust gekozen had om te bekijken en ook terugkwam voor het afsluitende concert. Vooral de vrouw, "zij hield zo van deze muziek". Verder kwam er een meneer die zeer geïnteresseerd was in de graven. Hij wilde het liefst foto's van de zerken zien. Gabriele toonde hem het boekje van ds. Van den Berg met de plattegrond van

de graven en vertelde dat men tijdens de laatste restauratie de rustplaatsen bewust zo gelaten heeft, maar.. dat er geen foto's van de zerken waren. Dit laatste irriteerde deze meneer bijzonder, en zwaar teleurgesteld vertrok hij. Verder, ansonsten, plezierige, nieuwsgierige bezoekers. Tot zover Gabriele.

Martin de Groot (bestuurslid SVLK) stond de hele dag onvermoeibaar voor de deur buiten om voorbijgangers naar binnen te loodsen en bezoekers welkom te heten. Aan het einde van de dag had hij bijna 400 bezoekers geteld. Ook veel voorbijgangers die van niets wisten kwamen daardoor binnen om de kerk en de Lutherzaal te bewonderen.

Schroevendraaier

Het liep tegen vieren. Het concert stond op het punt van beginnen. De musici waren gearriveerd. In de kerkzaal gonsde het al verwachtingsvol. Ik zou boven omslaan bij het eerste werk. Ik scharrelde nog in de foyer voor wat laatste dingetjes toen er ergens uit de achterflanken een roep klonk: "help!, help!..." Het waren de herentoiletten. Een mannenstem. "Ik zit vast, ik kan er niet uit, het slot wil niet". Oef!, wat nu, ik moest eigenlijk naar boven maar kon deze man niet alleen laten. Goede raad was duur. Ik keek naar het slot, bestonden hier schroevendraaiers voor? en waar waren die?

Hoe dan ook, ik zei: "Wij helpen u, wij helpen u". En, om een soort van contact te leggen in deze anonieme toestand zei ik: "Hoe is uw naam?" Hij noemde die en zei erbij: "Het is met dubbel s". "Ah ja," riep ik terug, "spelling wordt vaak fout gedaan" – alsof dat er nu ook maar iets toe deed! En toen, na geduw en momenten van wachten was er het geluk van de dag, van de hele monumentendag: uiteindelijk draaide dat slot, een meneer op leeftijd stapte naar buiten, waste zijn handen. De opluchting. Ik had de drang hem te omhelzen en deed dat ook.

Ja, nu kon ik gaan, snel naar boven.

Concert

Joske van der Hoeven, bestuurslid van de Stichting Vrienden Lutherse kerk doet verslag van het concert: Zoals elk jaar werd de Open Monumentendag in de Lutherse Kerk vrolijk afgesloten met een kort concert om 16 uur. Jan Hovy (voorzitter SVLK) sprak de goed gevulde kerkzaal toe en heette de musici welkom: Albert Guiñon Fort (countertenor) en Tymen Jan Bronda (organist).

Het Schnitgerorgel liet zich als eerste in al z'n pracht horen met een Praeludium van Bach. Albert volgde met een verrassend mooi stemgeluid in Vivaldi. Beide heren lichtten hun stukken toe, wat erg gewaardeerd werd door het publiek. Werken van Purcell, Buxtehude en Händel werden boven of beneden (met kistorgel of vleugel) uitgevoerd, zodat het een afwisselend en levendig uurtje werd!

In gesprek met:

Tymen Jan Bronda

door Jan Hovy en Martin de Groot

Het is kort na Allerheiligen dat Tymen Jan ons ontvangt in zijn smaakvol ingerichte appartement in de binnenstad van Groningen. Tegen een muur staat een mooi gesneden kabinetorgel uit 1812. Een andere muur wordt gesierd door een al even mooie Friese kast. Een zijkamer fungeert als studieruimte. Ook hier een als bureau ingericht kabinet. De overige wanden zijn van boven tot onder gevuld met partituren en muziekboeken.

Het succesvolle festival '100 jaar Lutherzaal' is afgerond. Tymen Jan heeft de nodige energie gestoken in dit festival maar nog veel meer in de restauratie van de Lutherzaal. De oorspronkelijke kleuren zijn teruggebracht, de parketvloer hersteld en tal van technische voorzieningen zijn up to date gebracht de zaal ziet er weer schitterend uit. Tegenover ons zit een gepassioneerd musicus en een al even enthousiaste erfgoedbewaker.

De kleine Tymen Jan (1 jan 1977) groeide op even buiten het kleine dorp Oldekerk ten westen van Stad Groningen bij Niekerk en Zuidhorn. Zijn vader was naast agrariër een begenadigd zanger in het koor van de hervormde kerk in Niekerk. Maar ook opa was flink bij stem. Grammofoonplaten van koren en klassieke orkesten werden grijs gedraaid maar popmuziek kwam er niet in. Michael Jackson? "Ben je nu helemaal gek", reageert Tymen Jan best fel. Het harmonium in de huiskamer was het eerste instrument dat een magische aandacht trok van Tymen Jan en er zouden nog vele orgels volgen.

Alleen de jongste van het 6 kinderen tellend gezin ont kwam er aan maar voor de rest was orgelles en verplicht onderdeel van de opvoeding. De koordirigent kwam thuis orgellessen. Met een breinaald gaf hij op de bladmuziek streng aan welke noten gespeeld moesten worden. Later kreeg hij privéles in Haren. Voor Tymen Jan waren die lessen in Haren de weg naar de wijde wereld. Elke twee weken speelde hij een beet-

je gespannen een orgelstuk wat hij thuis ijverig had ingestudeerd. Alles onder het toezien van zijn leeraar de grote Piet Wiersma. Door hem maakte hij kennis met de orgelwerken van Bach. Wiersma wist zijn leerling de liefde voor de klassieke orgelstukken bij te brengen.

In die tijd zat hij op het Gomarus College in Groningen maar hij ging liever op het orgel spelen dan huiswerk maken. Toch stroomde hij door naar de universiteit en begon Tymen Jan met een studie Engels. Maar na een half jaar gaf hij daar al de brui aan. Hij ging op voor het toelatingsexamen van het Stedelijk conservatorium in Groningen. Wiersma had met Tymen Jan hard gewerkt om hem daarvoor klaar te stomen.

Hoofdvakdocent organist Johan Beeftink werd zijn grote leermeester. Beeftink was in die tijd de vaste organist in de Lutherse kerk en dus was ook Tymen Jan daar regelmatig te vinden. In 2000, Tymen Jan was toen 23 jaar, ging Beeftink voor een jaar met sabbatical en hij vroeg Tymen Jan of die hem tijdelijk wilde vervangen in de kerk, hij vond hem daar goed genoeg voor. Dat wilde Tymen Jan wel. Dat markeert het begin van een loopbaan van tot nu toe 25 jaar.

De restauratie van het kerkgebouw was op dat moment helemaal afgerond. De kerk zag er weer spik-en-span uit maar het orgelbalkon was leeg. Het grote van Oeckelen & Zonen orgel stond nog bij de restaurateur in afwachting van extra geld om het restauratie te bekostigen. Er stond alleen een klein orgeltje, een 'positief', zo heet dat, gebouwd door Arie J. Opten met één manuaal. En er stond een vleugel.

Na dat sabbatical-jaar kwam Beeftink echter niet meer terug waarop de jonge organist in vaste dienst werd genomen door de Lutherse gemeente. De Lutherse diensten waren voor hem

een overgang naar een totaal andere wereld, een heel andere liturgie en een heel andere geloofsbeleving. Hij was blij in het vrijere lutherse klimaat te zijn gekomen en liet zich dan ook in 2003 overschrijven naar de lutherse kerk.

Een jaar later, in 2004, was het van Oeckelen orgel in de kerk weer in volle glorie geïnstalleerd. De totale kosten van de orgel restauratie waren rond de 332.000 Euro geworden. Veel mensen droegen een steentje bij met het Orgelpijp-Adoptiefonds. In datzelfde jaar richtte hij het Luthers Bach Ensemble (LBE) op. En begon hij met de uitvoeringen in de canatatediensten. In de jaren daarna groeide dat uit naar gemiddeld zo'n 200 kerkbezoekers. Voor lutherse begrippen een behoorlijke hoeveelheid. Later zou door corona hier een abrupt einde aan komen. Na corona kwam alles maar moeizaam weer op gang.

In de tussentijd zet Tymen Jan zijn studie orgel aan het conservatorium voort om in 2006 bij Reitze Smits in de Peperbus van Zwolle het eindexamen te behalen. Later gaat hij op het Zwolse conservatorium ook kerkmuziek studeren en koördirectie. Op onze vraag naar aspiraties richting een docentschap aan een conservatorium aarzelt hij. Hij vermoedt dat het niet zijn 'ding' is maar zeker weten is wat anders.

Als cantor-organist van de Lutherse kerk heeft hij een goed zicht op het functioneren van de kerkelijke gemeente. Opvallend is dat de gemeente in al die jaren behoorlijk homogeen is gebleven. In aantallen kerk-gangers niet groot is het beeld vrij constant. Wel heeft ook hier de coronaperiode ook daar tot een afname van bezoek geleid, maar niet dramatisch.

‘Voelt hij zich Lutheraan?’ De overgang van de Gereformeerde Bond in de toenmalige Nederlands Hervormde Kerk naar het Lutheranisme heeft hij als een bevrijding ervaren. De Lutherse kerk als ‘zingende’ kerk past uiteraard ook goed bij Tymen Jan’s muzikale belangstelling maar het gaat dieper. De Lutherse ‘vrijheid van de Christenmens tegenover God’ aldus Tymen Jan. Een best vrijmoedige interpretatie maar het past bij zijn persoon,

De realisatie van het Schnitgerorgel in 2017 is een van Tymen Jan’s meest spraakmakende initiatieven. Samen met het romantische Van Oeckelen orgel heeft de Lutherse kerk met het Schnitgerorgel nu ook een barokinstrument in huis. Welke kleinere kerk kan bogen op het bezit van twee zulke fraaie orgels? Maar tussen idee en uitvoering lag een lange weg van financiële en organisatorische hobbels: ‘Het heeft me vijf jaar van mijn leven gekost, maar ik ben er tien jaar ouder door geworden’.

En naast dit project en vele andere zaken was en is er het Luthers Bach Ensemble. In bijna 20 jaar tijd is het LBE uitgegroeid tot een professioneel ensemble. Het heeft een uitstekende naam, niet alleen in het Noorden maar steeds meer ook elders in het land. Onlangs nog werd de lovend besproken uitvoering van Monteverdi’s Maria Vespers integraal op Radio 4 uitgezonden.

De financiering van muziekprojecten als deze is er helaas niet eenvoudiger op geworden. Ondanks structurele subsidies van gemeente en provincie Groningen is het binnenhalen van private gelden in combinatie met een meer marktgerichte aanpak nodig, zonder dat dit ten koste gaat van een kwalitatief hoogwaardige programmering.

Tymen Jan streeft naar verbreding van het klassieke kerkmuzikale programma (Bach, Buxtehude e.a.) maar dit stuit al snel op aspecten van financiële en technische haalbaarheid. Uitvoeringen van Brahms en Schubert vragen bijvoorbeeld om een tweemaal zo grote muzikale bezetting.

Positief is dat de belangstelling voor de concerten van het LBE onverminderd groot is. Tymen Jan kijkt dan ook uit naar het jubeljaar 2027 wanneer het 20 jarig jubileum van het LBE en het 10 jarig jubileum van het Schnitgerorgel worden gevierd. Ondanks de vermoeienissen van het recente festival ‘100 jaar Lutherzaal’ gaan zijn ogen glimmen bij het noemen van die gedenkwaardige datum: 31 oktober 2027.

Noteer het alvast in uw agenda.

We vierden dit jaar het 25-jarige jubileum van ‘onze’ Tymen Jan als organist en cantor in de Lutherse kerk in Groningen. 25 bewogen jaren waarin het conservatorium studentje is uitgegroeid tot een gewaardeerd musicus die met verve en passie de Lutherse gemeente in de eredienst heeft begeleid.

Wij van de stichting Vrienden van de Lutherse Kerk Groningen zijn dankbaar voor zijn onvermoeibare inzet voor het werk van de stichting.

De nieuw voorzitter Jan Houy stelt zich voor

In de loop van 2024 gaf Victor Timmer aan dat hij wilde stoppen als voorzitter van de SVLK. Na zachte aandrang van Victor en Tymen Jan en na instemming van de overige bestuursleden besloot ik Victor's plaats in het bestuur over te nemen.

Mijn achtergrond ligt niet in de muziek. Na een studie geschiedenis aan de universiteit Utecht en een vervolgoopleiding aan de Frederik Muller Academie in Amsterdam was ik werkzaam als bibliotheekdirecteur in Deventer en Arnhem.

De Arnhemse bibliotheek, tegenwoordig Rozet (een Arnhemse variant van het Groninger Forum) bezat in die tijd een uitgebreide en diepgaande muziekcollectie op wetenschappelijk niveau, zowel partituren als boeken over muziek. In die zin kreeg ik met muziek te maken, vooral in discussies met de subsidiërende provincie Gelderland over nut en noodzaak van zo'n specialistische collectie.

Na mijn pensionering in 2008 verhuisde ik naar Groningen, eerst naar de stad, later naar het Hogeland. Al snel ontdekte ik de Lutherse kerk: gebouw, liturgische ruimte en concertzaal. Ik maakte enige jaren deel uit van de kerkenraad van de Lutherse kerkelijke gemeente en

was enige tijd voorzitter. Na mijn afscheid bleef ik me verbonden voelen met de kerk, ook al nam het bezoek vanuit mijn woonplaats Stedum af.

Het bestuurslidmaatschap van de SVLK zie ik als een uitgelezen kans bij te dragen aan de concertfunctie van het kerkgebouw en aan de verfraaiing van het interieur.

Uw financiële ondersteuning hard nodig!

De Stichting Vrienden van de Lutherse Kerk Groningen ondersteunt de instandhouding van de gebouwen van de Evangelisch-Lutherse Gemeente in Groningen (www.elgg.nl). De Lutherse Gemeente is ruim 320 jaar actief in de stad Groningen.

Ook donateur worden?

Voor bedrijven en particulieren

Wij hebben uw steun hard nodig!

Dat kan door onze donateur te worden vanaf minimaal €15, = per jaar.

Ga naar de website: www.svlk.nl

Kijk onder Donateur voor het invulformulier en de benefits.

Hartelijk dank!

Van de penningmeester over de donateursbijdrage

Sybren Bouwer

Zou u kunnen controleren of u uw donateursbijdrage over 2025 al aan onze Stichting heeft overgemaakt? We hebben nog niet alle donaties van het afgelopen jaar mogen ontvangen.

Het is ook weer tijd om uw donatie voor 2026 aan ons over te maken

Heel hartelijk dank voor uw steun voor ons dierbare monument

Op 21 oktober 1925, op een woensdagavond honderd jaar geleden werd de Lutherzaal in gebruik genomen. Op die avond werd de nieuw gebouwde zaal 'Lutherzaaltje' gedoopt. Zo staat het ook boven de ingang deur.

Feest 100 jaar Lutherzaal

Afgelopen zomer werd de hele zaal geverfd. Daarbij werden alle kleuren en versieringen weer teruggebracht naar hoe het in 1925 was. Van 30 oktober tot en met 2 november hebben we het 100 jarig bestaan van deze mooie zaal gevierd.

Donderdagavond 30 oktober heeft eerste locoburgemeester Mirjam Wijnja een nieuw naambord met de huidige naam 'Lutherzaal' onthuld. Dit bord hangt nu aan de binnenkant boven de glazen ingang deur naar de hal die naar de Lutherzaal leidt. Het was een heel feestelijke avond met

twee lezingen. Ds. Susanne Freytag sprak over de ontstaansgeschiedenis van deze zaal "alleen de kerk was niet genoeg" en dr. Kees van der Ploeg sprak over de ontstaansgeschiedenis van de parabolvormige gebinnkant van de Lutherzaal "Hoe een onmogelijke situatie tot een bijzondere ruimte heeft geleid". Het Haydn Jeugd Strijkor-

kest, dat de Lutherse kerk als thuishaven heeft, zorgde voor een prachtige muzikale bijdrage aan deze avond.

Op vrijdag 31 oktober was de Lutherzaal de hele dag geopend voor bezoekers. Er was ook een stadswandeling die startte en eindigde in de Lutherzaal met speciale aandacht voor de architectuur van de Amsterdamse school in Groningen. Het hoogtepunt van deze dag was de feestelijke, stedelijke, goed bezochte dienst met Hervormingsdag waarin het Luther Bach Ensemble o.a. de koraalcantate 'Nun danket alle Gott' (BWV 192) uitvoerde. De predikanten van de lutherse gemeente en de wijkgemeente Nieuwe Kerk gingen in deze dienst samen in voor.

Op zaterdag 1 november presenteerden zich de verschillende vaste gebruikers van de Lutherzaal in een divers programma van workshops, van meditatie naar zang, van dans naar discussie. Bijzonder was

de stille/stomme film 'Seven chances' met Buster Keaton die live door Geert Bierling begeleid werd. De Lutherzaal was hiervoor een passende ruimte waarin een groot scherm werd geplaatst. De film was bewust gekozen als een film uit het jaar 1925, het jaar dat de Lutherzaal gebouwd werd. De komische film samen met de uitstekende meeslepende begeleiding liet de hele zaal regelmatig hartelijk lachen.

Dit hele programma is ontstaan vanuit de samenwerking van de Stichting Vrienden Lutherse kerk, Stichting Exploitatie Lutherse Kerk, Stichting Martinikerk Groningen en de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen. In de commissie 100 jaar Lutherzaal hadden vanuit deze organisaties zitting: Friso de Boer, Tymen Jan Bronda, Jarick Bruinsma, Susanne Freytag, Betty Knigge en Annemargreet Stigter.

Zondag 2 november werden deze feestdagen afgesloten met twee concerten van de Italiaanse tenor Marco Beasley begeleid op luit door Franco Pavan. Het koffieconcert was in de Lutherzaal en het middagconcert in de Lutherse kerk. Na zijn middagoptreden vertelde Beasley dat dit zijn laatste optredens in Nederland waren geweest. Het publiek eerde hem met een minutenlange staande ovatie! Een hierdoor werd dit wel een heel bijzondere afronding van deze feestdagen.

Het was een indrukwekkend geheel met bezoekers uit alle windstreken, uit stad en ommeland. Met het doel dat zo veel mogelijk mensen (opnieuw) kennis maken met deze zo prachtig gerenoveerde Lutherzaal, dat zo verborgen pareltje in de stad.

Susanne Freytag

Tymen Jan Bronda 25 jaar cantor-organist

Wietske Koopmans

In de dienst van 21 september (14e zondag na Trinitatis) vierde de Evangelisch-Lutherse Gemeente Groningen het 25-jarig jubileum van cantor-organist Tymen Jan Bronda, sinds begin deze eeuw opvolger van organist Johan Beeftink.

Bij het kriecken van de dag

Voor menigeen begon de dag al vroeg: de laatste veldbloemen werden voor deze gelegenheid geplukt en geschikt in boeketten, teksten werden nog gewikt en gewogen voor ze uitgesproken zouden worden, de zangsolisten oefenden ongetwijfeld die ochtend hun stemspieren en de jubilaris zelf stond voor dag en dauw met de stem sleutel in de orgelkast.

De dienst

In de dienst (Tymen Jan zette in met de majestueuze klanken van “de grote Es-dur”) kwamen gemeenteleden, vele gasten, de cantorij, het LBE met solisten en ds Susanne Freytag samen. We luisterden naar de uitvoering van cantate BWV 49 (Ich geh’ und suche mit Verlangen), met de prachtige dialogen van twee vocale solisten. Dominee Freytag stond stil bij de gelijkenis van het koninklijke bruiloftsfeest, waar de cantate betrekking op had. Al met al een feestelijk geheel. Ook de cantorij was in vorm.

Toen was ook het moment daar dat ds Freytag de jubilerend organist toesprak; Tymen Jan, gezeten op de orgelbank, wapperde bij die woorden de deurtjes van het borstwerk heen en weer voor wat koele zuurstof. Grappig – de cantorij had het oog erop.

Receptie

Na de dienst schuifelden we richting Lutherzaal. Ergens in de verte kwam een zweem voorbij van wat een tompouce leek. Maar nu: tijd voor de speeches! Allereerst sprak Antje van der Tak, voorzitter van de kerkenraad. Zij ging in op die relatie van cantor-organist

met gemeente, onderhand 25 jaar -menig huwelijk redde zoiets niet-, en logisch, er waren weleens meningsverschillen (in het midden bleef uiteraard welke) maar die vonden ook altijd weer een oplossing. De dankbaarheid en de waardering voor Tymen Jan kregen vorm: er werd hem een glinsterend onderschijding opgespeld van de PKN. Het stond mooi op het zwarte overhemd.

Harry Zuur van de cantorrij had een gedegen verhaal (en kreeg een hartverwarmend woordje retour).

Misschien vergeet ik een spreker, maar tenslotte uit hoofde van Groningen Orgelstad (mede opgericht door Tymen Jan) en als voorzitter van het komende Schnitgerfestival sprong nog Lambert de Bont naar voren. Hij

schetste uit de losse pols de jaren met Tymen Jan als zijn zangleraar -lachsalvo's waren niet van de lucht- en beklemtoonde als bijzondere eigenschap van Tymen Jan diens eerlijkheid. Ook hij kreeg een speech terug.

“Lambert”, zei ik later, “wat kun jij toch spreken!” “Ach”, zei hij, “het valt mij gemakkelijk als ik iemand graag mag.”

Daarna waren er felicitaties; we stonden in lange rijen.

Nabeschouwing

Ja, passend was het deze kwarteeuw te markeren, de drive, de betrokkenheid, de ijver, het organisatietalent van de jubilaris te benoemen en te waarderen.

Dan maar op naar de toekomst, "tot" - ik citeer Antje- "de laatste noot ons scheidt."

Daarna was het woord aan de heer Leendert Klaassen, voorzitter van het LBE. Hij memoreerde de kwaliteit en het hoge aantal concerten van het ensemble, en sprak de verwachting en de hoop uit dat het LBE in de toekomst de vleugels verder zou uitslaan.

Namens het bestuur van de Stichting Vrienden Lutherse Kerk Groningen overhandigde penningmeester Sybren Bouwer een wat groot uitgevallen uitnodiging voor een feestelijk feestelijk diner aan de jubilaris.

Menno Sikkink Monumenten Inspectie & Advies en Technisch maar vooral de projectleider van de restauratie van de Lutherzaal kijkt terug

Restauratie Lutherzaal

Op 30 oktober 2025 is in Groningen, op feestelijke wijze de gerestaureerde Lutherzaal in gebruik genomen. De feestelijkheden vormden de afsluiting van een restauratieproces dat eigenlijk al een kleine twee jaar eerder van start was gegaan.

Op 30 oktober 2025 is in Groningen, op feestelijke wijze de gerestaureerde Lutherzaal in gebruik genomen.

De feestelijkheden vormden de afsluiting van een restauratieproces dat eigenlijk al een kleine twee jaar eerder van start was gegaan.

Eind 2023 ontstond bij de Stichting tot Exploitatie Lutherse Kerk Groningen het plan om het honderdjarige bestaan van de Lutherzaal niet onopgemerkt voorbij te laten gaan.

De Lutherzaal is in 1925 gebouwd op het terrein van de Lutherse kerk. De zaal is ontworpen door het architectenbureau Kazemier en Tonkens (1919-1940) in opdracht van de vrijzinnig Lutherse in de tijd dat Anton Christiaan Schade van Westrum (1875-1929) predikant van de kerk was.

Het in de stijl van de Amsterdamse School gebouwde zaaltje had de afgelopen honderd jaar eigenlijk goed doorstaan. Alle interieurstukken zoals de glas in lood verlichtingsarmaturen, de banken, de pakketvloer en de karakteristieke glas in lood lichtstraat waren nog aanwezig en grotendeels intact.

Toch bleken niet alle onderdelen ongeschonden door te tijd heen te zijn gekomen.

Op foto's die waarschijnlijk niet lang na de bouw zijn genomen, was zichtbaar dat de beschildering van de wanden oorspronkelijk uitbundiger moet zijn geweest.

In de loop van de tijd zijn onderdelen overgeschilderd waarbij er sjabloon schilderijen aan het oog onttrokken werden.

Tevens waren alle onderdelen van het interieur door de tijd sterk vervuild en waren er mede als gevolg van aardbevingen scheuren in het pleisterwerk ontstaan.

Foto Groninger Archieven

Voor en na de restauratie

P 1 en P 2 Rechterbovenhoek nis en linkeronderhoek (boven radiator)

Er werden motieven en kleuren aangetroffen onder een dunne gipsachtige pleisterlaag. Na zorgvuldig bestuderen en deppend bevochtigen kon met potlood de contouren van dit motief worden getekend. De kleuren konden ook worden vastgesteld bij de beter bewaard gebleven restanten. De verflaag is zeer kwetsbaar en in water oplosbaar.

De oudste kleur op het totale oppervlak is een groen,

5 5010-G10Y

Hierop wordt een blauwe bies* aangetroffen in een doorlopende geometrische vorm,

5 7020-R70B

Hierna werd het geheel geel overschilderd, alleen de blauwe biezen werden hierbij uitgespaard.

5 3030-Y20R

Op deze laag zijn kortere losse biesjes in de geometrische vorm geschilderd in een roodbruin,**

5 6030-Y50R

Uit kleurverkenning Veldman & Veltman

Redenen genoeg om te onderzoeken welke mogelijkheden er waren om de kwaliteit van het oorspronkelijke ontwerp weer optimaal tot hun recht te laten komen.

Onderzocht moest worden hoe de oorspronkelijke nu aan het oog onttrokken details van de wandschilderingen weer zichtbaar gemaakt zouden kunnen worden.

Eveneens werd de oorspronkelijk kleurstelling van onderdelen zoals spanten en deuren onderzocht.

Er moest gekeken worden naar een verantwoorde wijze waarop de bestaande schilderingen gereinigd zouden kunnen worden.

Om op de bovenstaande vragen antwoorden te krijgen, is in het voorjaar van 2024 een onderzoek uitgevoerd door Veldman & Veltman Restauratie- en Decoratieschilders uit Oudemolen.

Alle onderdelen zijn minutieus onderzocht. Hiervoor zijn z.g.n. kleurtrappen gemaakt waarbij met een scherp mesje de bestaande kleurlagen per laag weggeschraapt worden. Aan de hand van een dergelijke kleurtrap kunnen alle lagen van de verfafwerking door de tijd heen worden bekeken.

Zo konden de bij de bouw (1925) toegepaste kleuren nauwkeurig worden gereconstrueerd.

Door het verwijderen van recente verflagen van de wanden, werden de deels op de oude foto's zichtbare sjablonen in beeld gebracht.

Voor het reinigen van de bestaande schilderingen op de gewelfpanelen, werd een aantal methodes getest om de vervuiling van de afgelopen honderd jaar te verwijderen.

Het bleek dat dit het beste uitgevoerd kon worden door het gebruik van gum. Het toepassen van gum bracht geen schade aan de schilderingen aan, maar friste het totale beeld wel op.

De restauratoren hebben al hun bevindingen samengevat in een 'kleurverkenning' en een "plan van aanpak"

Door dit onderzoek is duidelijk geworden hoe de oorspronkelijke afwerkingen waren geweest en welke weg er voor de restauratie van het interieur ingeslagen zou moeten worden.

Er waren echter nog flink wat hobbels te nemen voordat daadwerkelijk met de restauratie begonnen zou kunnen worden.

De Lutherzaal is een Rijksmonument. Wijzigingen aan een dergelijk object mogen niet zonder meer uitgevoerd worden. Het was noodzakelijk voor de werkzaamheden bij de Gemeente Groningen een omgevingsvergunning aan te vragen. Deskundigen van de gemeente kijken bij zo'n aanvraag nauwkeurig naar de voorgestelde werkzaamheden en de daarbij te hanteren technieken.

Na overleg met de gemeente en het aanleveren van een aantal aanvullende stukken, ontvingen we in september 2024 een vergunning om de werkzaamheden

volgens het plan van aanpak uit te mogen voeren. Naast deze noodzakelijke vergunning moest er uiteraard ook worden bekeken hoe de financiering van de werkzaamheden kon worden gerealiseerd. De Stichting tot Exploitatie Lutherse Kerk Groningen kon slechts een deel van de kosten voor haar rekening nemen. Er moest een beroep gedaan worden op fondsen en subsidies.

In oktober 2024 is een aanvraag bij de provincie gedaan voor het verkrijgen van restauratiesubsidie (GR-RG). In januari 2025 ontvingen wij bericht van de provincie Groningen dat de restauratiesubsidie werd toegekend.

Hiermee waren de restauratiekosten voor een groot deel gedekt. Voor de ontbrekende financiën is een beroep gedaan op particuliere fondsen en er is een crowdfundingactie op touw gezet.

In het voorjaar 2025 waren de benodigde financiële middelen bijeen gebracht en kon een begin gemaakt worden met de uitvoering van de restauratie.

Uitgangspunt bij de restauratie was het overschilderen van de bestaande verflagen op de houten en steenachtige ondergronden. Tijdens de uitvoering bleek echter dat de hechting van een aantal recenter aangebrachte verflagen onvoldoende van kwaliteit was om over te schilderen. Het bleek onvermijdelijk de slecht hechtende lagen te verwijderen, hetgeen qua planning en financiën een tegenvaller was.

Voorafgaand aan de restauratie van de geschilderde onderdelen zijn herstellingen uitgevoerd aan het pleisterwerk van de wanden en de boardpanelen van het gewelf. De panelen waren als gevolg van lekkages in het verleden plaatselijk krom en losgetrokken.

De originele parketvloer is opgeschuurd en van een nieuwe afwerklaag voorzien.

Vrijwilligers hebben zorg gedragen voor het schoonmaken van alle glas in loodpanelen van het gewelf. Oorspronkelijk is er verlichting aan de bovenzijde van het gewelf aanwezig geweest, het verhaal gaat dat deze tijdens de oorlog is verdwenen als gevolg van verplichte verduistering.

Bij de restauratie zijn boven het gewelf weer verlichtingsarmaturen aangebracht zodat het glas in lood ook als het donker is, weer goed tot zijn recht komt.

In het najaar van 2025 waren alle werkzaamheden gereed en kon de zaal weer in gebruik genomen worden. We kijken terug op een geslaagde restauratie waarbij het is gelukt het oorspronkelijk beeld uit 1925 in al zijn pracht te herstellen.

Dit is het allereerste Bulletin van de Stichting Vrienden Lutherse Kerk Groningen uit 1994, 31 jaar geleden

Die kwam uit op het moment dat de omvangrijke restauratie van het kerkgebouw en de Lutherzaal van start ging.

Het is historisch gezien een belangrijke uitgave omdat prof. G.J. van de Berg, voorzitter van de SVLKG en coördinator van de restauratie, hierin een uitgebreide toelichting geeft op de eerste fase van de restauratie.

Verder legt de architect het plan van aanpak uit en wordt de architectonische achtergrond van de Lutherzaal beschreven.

Die eerste uitgave is nu gescand en te lezen/downloaden op onze website. Allerzins de moeite waard om terug te lezen

Concertagenda 2026

Zaterdag 21 maart 21.30 uur - Bachnachtconcert Reitze Smits - Wandelconcert Pelstergasthuiskerk - Lutherse kerk.

Reitze Smits, een van Nederlands bekendste organisten, speelt op 21 maart een Bachnachtprogramma bij kaarslicht en zal daarbij de barok-orgels van zowel Pelstergasthuis- en Lutherse kerk Groningen laten horen. Daarbij zit het publiek (in de Lutherse kerk) in 'intieme setting' rondom het orgel. Het Bachnachtconcert start dit jaar in de Pelstergasthuiskerk met haar beroemde tweeklaviers Arp Schnitgerorgel (1693/1712).

Op deze eenentwintigste maart vieren we de geboortedag van Johann Sebastian Bach (*21 maart 1685). Op het programma deze avond kortom werken van deze beroemde componist in het middelpunt.

Zondag 26 april 20.00 uur - Koningsnachtconcert Willeke Smits

Traditioneel ons 'koningsmoment' en vaak met een heel feestelijk programma: deze keer uit de orgelstad Leiden Willeke Smits (geen van familie van)

Zaterdag 6 juni 20.00 uur - Duoconcert Tymen Jan Bronda & Wolfgang Kläsener

Een bijzonder Neder-Duits extraatje, een Hollander en een Duitser die samen de toetsen beroeren. Hoe vind je dat?

Zondag 21 juni 21.30 uur - Midzomernachtconcert Jelte Hulzebos (orgel & klavecimbel) & Mathilde van Wijnen (viola di gamba)

Jelte is al jaren een vaste bekende in het orgellandschap Noord-Nederland. Deze keer een kamerconcert ook met klavecimbel en prachtige Franse muziek op de gamba.

Zaterdag 4 juli 13.30 uur - Wandelconcert Quatre mains Robert Koolstra + Tymen Jan Bronda Pelstergasthuiskerk - Lutherse kerk

Een nieuwe samenwerking met het Pelstergasthuis: we starten aldaar om al wandelend naar de Lutherse te luisteren naar vier handen van Koolstra & Bronda

Zaterdag 12 september 16.00 uur - Monumentendag- concert Tymen Jan Bronda i.s.m. zangstudenten Prins Claus Conservatorium

Deze middag staat in het teken van Young Talent. Ieder jaar weer verbazen we ons over de vocale talenten in onze stad.

T.z.t. meer informatie over de zangers en hun muziek.

Donderdag 31 december 13.00 uur - Oudejaarscon- cert Arjen Leistra

Het Oudejaarsconcert is een traditie geworden. Vele Groningers kennen deze inmiddels en komen hopelijk ook voor Leistra: een virtuoze Schiedammer in Groningen.

Stichting Vrienden Lutherse Kerk Groningen is opgericht in 1989 en heeft als doel de ondersteuning van het in stand houden van het lutherse gebouwencomplex aan de Haddingestraat 23 te Groningen.

Donateurs die minimaal € 15,- of meer per jaar bijdragen, ontvangen dit bulletin gratis.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor € 2,50

Aanmeldingen als donateur zenden aan:
Stichting Vrienden Lutherse Kerk Groningen
secretariaat: Haddingestraat 21
9711 KB GRONINGEN
IBAN: NL18 INGB 0002 808331

KvK: 41011792
ANBI nr.813429043

website: www.svlk.nl
e-mail: info@svlk.nl

**MATTHÄUS
PASSION** (semi-scenisch)

'Bachs grote passie komt dichterbij dan ooit'
Trouw
★★★★★

LUTHERS BACH ENSEMBLE
kleinkoor, solisten & barokorkest o.l.v. **Marc Pantus** (regie & artistieke leiding)
Roder Jongenskoor | Nils Giebelhausen (Evangelist) | Berend Eijkhout (Christus)
Kristen Witmer (sopraan) | David van Laar (altus) | Olivier Kemler (tenor) | Drew Santini (bas)

SMILDE	DO 12 mrt 19:30	Koepelkerk
GRONINGEN	VR 13 mrt 19:30	Martinikerk
HARDERWIJK	ZA 14 mrt 19:30	Grote kerk
DOESBURG	ZO 15 mrt 15:00	Martinikerk
SNEEK	DI 17 mrt 19:30	Grote of Martinikerk

tickets aan de deur of via www.luthersbachensemble.nl

Colofon

Redactie:
Martin de Groot, Jan Hovy

Voorpagina:
De gerestaureerde Lutherzaal

Uitgave van de SVLK te Groningen
© 2026 SVLK Groningen

